

Посольство
Великої Британії
в Україні

Центр політико-правових
реформ

Концепція реформування Правопорядок «Україна після перемоги» Бачення України 2030

**Київ
2023**

Видання цієї концепції стало можливим завдяки фінансовій підтримці Уряду Великої Британії в рамках проекту «Україна після перемоги: підготовка і комунікація реформ для реалізації “Бачення України — 2030”», який виконує Центр політико-правових реформ. Погляди, висловлені в цій публікації, належать авторам і можуть не збігатися з офіційною позицією Уряду Великої Британії.

В довгостроковій перспективі (з урахуванням наслідків війни) для реформування сектору правопорядку необхідно здійснити такі реформи:

1. В частині *воєнної юстиції*:

- визначити які органи правопорядку мають здійснювати досудове розслідування воєнних злочинів – спеціалізований орган чи міжвідомчі групи з різних органів;
- надати необхідні ресурси для належної спеціалізації слідчих/детективів цих органів та додаткові заходи безпеки чи інші гарантії для працівників такого/таких органів;
- забезпечити інституційну незалежність органу прокуратури, що здійснює процесуальне керівництво у цій категорії справ (або у форматі Департаменту в складі Офісу Генерального прокурора, або Спеціалізованої прокуратури, на кшталт, САП) або розвивати спеціалізацію воєнних прокурорів, при цьому залишаючи єдиний статус прокурора в системі прокуратури;
- визначитись які суди розглядатимуть цю категорію справ: судді районних судів загальної юрисдикції чи необхідно вести мову про утворення спеціалізованого суду з розгляду воєнних злочинів у системі судоустрою України (проведемо аналогію з ВАКС та майбутнім Вищим судом з питань інтелектуальної власності);
- удосконалити систему міжнародно-правової допомоги в кримінальному провадженні (Інтерпол, Європол, виконання вироків тощо).

2. В частині *військової юстиції*:

- тимчасово, на період дії воєнного стану надати Військовій службі правопорядку (ВСП) функції органу досудового розслідування для ефективного запобігання та протидії військовим злочинам, що підривають боєздатність української армії;
- розвивати спеціалізацію військових прокурорів, при цьому залишаючи єдиний статус прокурора в системі прокуратури;
- прийняти організаційно-управлінські рішення для безперешкодного доступу слідчих Державного бюро розслідувань (або у разі створення змінення підслідності – слідчим ВСП) та військових прокурорів до місць вчинення військових злочинів, а також можливості здійснювати слідчі і процесуальні дії стосовно осіб, які їх вчинили.

3. В частині інших критичних питань *діяльності органів системи кримінальної юстиції*:

- посада Генерального прокурора має зазнати ще більшої деполітизації. Хоча наразі Генеральний прокурор і є політично нейтральним, проте політичний порядок призначення суттєво впливає на дотримання такої нейтральності. Відтак доцільно передбачити вдосконалення порядку призначення Генерального прокурора, як мінімум – переглянути критерії, надавати перевагу кадровим прокурорам та здійснювати рейтинговий відбір декількох кандидатів на вибір суб'єкту призначення за результатами конкурсу на посаду;
- остаточно визначити напрям реформування Служби безпеки України – позбавлення функції досудового розслідування та перетворення на класичний контррозвідувальний орган;
- з огляду на трансформації ролі СБУ необхідно розглянути засади подальшого розвитку Державного бюро розслідувань – з одного боку зосередитись на тих пріоритетах, для яких він створювався (розслідування порушень прав людини та інших злочинів службовцями органів правопорядку), з іншого – враховувати передання злочинів проти національної безпеки та злочин тероризму, підслідність яких наразі визначена за СБУ, але планується поступове передання до ДБР.
- для досягнення цілей превенції кримінальних правопорушень замість реагування на кримінальні правопорушення, що вже вчинені необхідно вирішити такі питання *кримінального процесу* як: 1) здійснення кримінального провадження в умовах надзвичайного стану, надзвичайного стану і стану війни; 2) унормування правил підслідності з урахуванням меж удосконалення діяльності органів правопорядку; 3) удосконалення інституту заходів забезпечення кримінального провадження; 4)

доукомплектування інституту кримінальних проступків; 5) удосконалення засад оперативно-розшукової діяльності органів правопорядку. Передбачається, що

4. В частині *громадського (публічного) порядку*:

- чітко окреслити поетапність “легалізації зброї” для цивільного населення (розширення категорій осіб, які можуть володіти зброєю та умов її використання) – необхідно зосередитись як на розширенні можливостей цивільного населення використовувати зброю для самозахисту, так і на заходах із вилученням з обігу зброї, що використовувалась для відсічі державі-агресору, якщо вона не використовується безпосередньо в зоні бойових дій;
- зменшити негативний політичний вплив на керівництво органів правопорядку усіх ланок та надати більше можливостей для проявлення ініціативи місцевими головами органів правопорядку з питань організації безпеки у своєму регіоні, з урахуванням воєнних загроз, наближеності до лінії зіткнення, виділення ресурсів державою, тилловим навантаженням на інфраструктуру перенесених економічних та соціальних процесів тощо;
- здійснити комплексне нормативне врегулювання діяльності громадських формувань з охорони правопорядку (ДФТГ, ГФ, муніципальні вarti тощо – уніфікувати статус та надати реальну можливість працювати й забезпечувати порядок у територіальній громаді);
- надати реальні можливості працювати поліцейському офіцеру громади (ПОГ) як самостійну ланку поліцейської служби, яка на низовому рівні підтримується населенням і частково ним фінансується;
- з урахуванням вимог воєнного стану розробити і реалізувати комплексні заходи превенції терористичних, диверсійних та інших актів у публічних місцях, особливо під час виконання функцій об’єктами критичної інфраструктури.